

ВНИМАНИЕ ДЕТИ!

Саас кэлэн суолга халтараан буолла. Онон суолга бары сэрэхтээхтик уонна болдомтолоохтук сылдыарыгыгыар ынырабыт.

Улуустаагы ГАИ
инспекцията

МУЗЕЙ-КУЛТУУРА ХРАМА

Багтаахгүй мушпаары музей президенты, исторической наука кандидата А.И.Шкурко илгээн-сагалаан бийтэ. Кытас эрдэс, кэирин тыйлар кэннилэртээн сүүрүн дахьлааты исторической музей научнай-методической салаатын сэдбидисэеэ Л.И.Скрипкина өгөрдү, барыта 10 киши реддамега кыталанхтык тутууан бэйэлэрин тээмэлэрин тый от-тйлар.

Музей - хамтлалд хамарга науканы, техниканы, искусствоны кытта тэглэ хаамсар культуура храма буолар. Коллэктэ сылларга музейга экономистар хамтаргыт элбээбит.

Музей экспозицията бивагини көрөөчүү ирдэбиллэр эллигитиэхтөөх, ситириллэн иһиэхтөөх, ол эбэх үбү-харчыны эрийэр. Модернизация сүрүн хай-ыскаларынан буолаллар: уту-күөхү, музыканы, тыаһы-ууһу таба тутуу.

Музейг адгалтгивийг буулдуулахгаар, пан-тустарыг таахлан, аннотацийг корбогторго эмиз суруулуухгаар. Үлэһэнгээр бары дорубуйаларынан хаагчагтаах дэну корроорь психолог суботин тутуһуухгаар.

Семинар практической чааһыгар музейдары көрдүбүт. Модернизация ирдэбилдэринэр толору эиниэсттир. Дарвин музейыгар сырыттыбыт. Саамай дыктаттыгыбыт - экранга витрина иһеттэн кыһылар суурун тахсаннар аттыгар турунан кыһыллалар буолла. Бу музей үлүстүн концепцията 2020 с. дьэри оһоһуллубут.

Төгүрүк остуолга түтөн буламмыт,
кышастык улууспут туһунан кэпсээти-
бит, махтал балкытын ички музейга чоро-
ну тутардыбыт.

Л.И.Скрипицына Саха сиригэр
ыһыахха сылдьан бары национальнай
таҥаһы таңтарбытын, кыл сэлэспэлэр-
битин сэнээрбитин сэнэртээн ситэрэн би-
эрдэ.

Маньжик улахан түһүлтүр сыйдыан, бийр идэлээхтэрбитин көрсөн астынан кэллүбүт.

В.Д. ПОПОВА, О.А. ДРЕЕВА,
А.А. Саввин заглянули в историю уюта
этнографического музея и его владельцев.

Тыа хаһаайыстыбалар - сурун дьарыкпыт

ЭНЭМ МАС НОСУОНА УОННА «ДЬЫЫГЫРДАР»

(33-34, 37, 38 №-гэр кэр)

Сир туһунан инимизэди сурутууларбар уу өйдөөдүн, суолтатын тыада, сир аһыгар дэлэйдн, ону хайдах туһаныахха собун туһунан суруйбутум. Онтон бу сырыыла сүт-кураан сылларга бинити өбүгэлэрбит ууну хайдах ылан сирин түөлөсүтэ, туһана сатыһыларын туһунан суруйтум. Олукха бэйэм нэл корбулуктэ, эһэ-бигэтн-Петр Григорьевич Пономаревтан-Напшаһын Бүөтүртөн (1879-1962с.) истибиһин кэпсэим.

ЭНЭМ МАС НОСУОҢА

Энэм олоо Кылдигалтан чутас, сойруулуу-аргаа
сытар Бөттизмалэх дигэн обургу алаас аргаа баба.
Куулэ алаас илин егүгүр тэйбичи бээр. Ол ийин юм-
лэр өтөхтөрүн аттыгар сийлэхэ сытар Өлөн куулдугтан
үүлэншлэр абыт.

Бишрэд, сэрни эрэ кэингэтэн, Мундулаах салгыт-
тан мийгэтэн эрэ ага табаарышым Колытын (профес-
сор А.П. Окоченникова убайынын) ол Спанте күтэр
днэ тийдэбэт. Онно күэл кыгыгытлар икки мас ата-
ха, төбөгүтүр мас дьааһыстаах, дэриг хорууда курдук
халыалнах бөрөбүз айнаал турарын көрдүбүт. Онгу-
лам эһэм ордообута онорбүт мас носуоһа эбит.
Дьааһыстаах өттүн уута түһэрэн баран, нөнүө өттүтүн
баттаатахха уу үһөһ тахсан, хорууда устун түһэн, сал-
гыны оторбүт мас хоруудаларын устун сууран Вэти-
мэлээрин хөдүһатытар тийэн нүөлүгүтөрө үһү. Баһах-
хай үлэ. Ону бийикти сугтаан көрөбүнэ. Дьааһытар 10
бөксүрү (100л) киирер бууһаларына, мунуугүтүр иккитэ
бастарына, чакса 60 буочуканын, күнтэ 500-600 буочу-
ка (200-300 тонна) ууну хачайдыан сеп эбит диил.

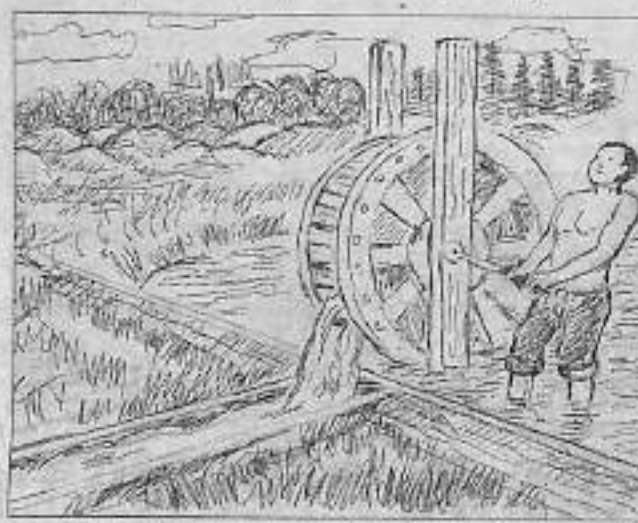
Бышлары дэон үлжигтүр. Ошпук элбэх күн хачайдабыт буолларына, эһэм барахсан улуу сукка от бэригү басыт буолуохтаах. Ону оччолорго ыһыталаһар ей суох буоллаҕа.

"ДЫЫТЫРДАРЫ" ОҢОРОН

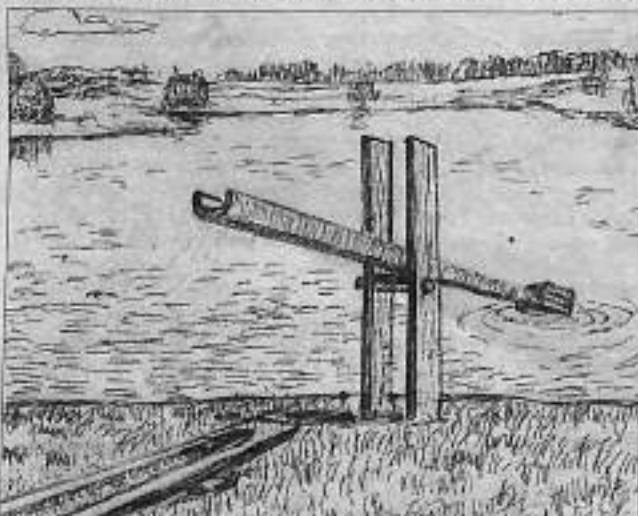
1941-1942 ондларга улуу курааннар буолбуттарын билэбэт. Онгон сылтаан, онно уоттаах сэрэн эхсэн орой-уомогут кыра агарын - 41 колхуоху, 5000-тан тахса иһинэн нымсы, күүс отчууан Хоту пройонунарга катобуттара.

Ол эсвэр, ити улуу сүт саймшарга хаалбыг дьон элбэх сүрдэргэ орууот аһа бөрүгү, сэбэрлэх табаагар тийэ үүнэрбиттөр. Уута суох, уот кураалга, хайдах? Олус суурүтүг ууну ытан. Ол савана үһэйттан политика оңорон, сир аайы кэрийдэри авалбыттар. Кэрийдэр олохтоох доноу орууот аһын үһэйдэргэ үөрдүбиттөр. Онтон ууну "дьыгырдары" өтөрөн туһаммыттар.

"Дыныптыр" дигэн тухай тышын билбэппин. Эһэм итин-
ник ааттынар этэ. Сорох сирдэргэ "сигири" дииллээ.

эбит. Ойгохуута судургу сохус. Икки сүүнэ улахан тэглэгэ жолгоһын элэн кэжжэлэлһинээрэ тутан баран, икки ардыгараар кыра уу баһар дэаһаһыгтары (иһиттэри) юмбыта саалбыгтарыг курдук. Ону куал жолгоһыгтар уу, 2 мас атах икки ардыгтар сүүнөөхкэ утан баран, сэлээрээтэр курдук эргиташлар үһү. Очкотутар уу баһаһылбыт дэаһаһа (иһитэ) үһһэ тахсан үгүөр барыһыгтар, баттык буолан, төггөрү аһараа өтгүтэр уу тахсарыгтар кыааһоһор. Оң түспүт ууну мас хоруудалар устун аһаһаһа сүрдэригэр тиздэллэр. Уу төһө "дыһаһыры" эрийэринэн тохтоло суох кутулдан оһуруокка

TIDNEN KYTVILLOD.

Мангын "дьявол" Даваршил үрдүгэр дүөдүгэр баарын кыра сындыан көрөрүм. Онон алгараа алгаска уу түбэрэн бэйр көрсөй сүрүөт аһа бөрүнү үүнүрбүт. Оңу мин көрсөмүн адыһыт Маабыра эмэххэси оңиору муһуһан үлээлэһит. Мангын "дьявол" Кыһаһахха Кыһаһаһа таһыгар Булуһуһахха баар эгэ.

Дээ, бу дьыгыгдары онорууга мин эһэм Бүөтүр
ороннор маастар буолан элбэх сиргэ туттарбыт. Таат-
таа, Манэ-Хангаласка тиипэ иччэ сыдымбыгтара
vhy.

TYMYK

Манан зог тугу эгзэри суруйабьһыи? Көр, он-
носор бьһар бийиги бүгүлэрбиги биир тизхиникэ, эл-
эстичество суох кэмипер, сүт-курбан дьылларга эт
имиллэригиз араас ыһьманан ууну халыган, сүүрдэн,
туһана сатыыһьлар эбиг диги эгзэри.

Онтон билигүн ууну хайган багдар ылан "сэгэ" сүлдыхаха сеп бөдө Мотуоргун эс, кыжканы баттаа, шлангын холбоо даганы ууну тайхыт сиртэр тиздэн нүөлсүйөр кыактааххын. Ошоовр, үнүр суруйбутум курдук, таа дүөдөлгөртөгүн туох даганы мотуора суох, биэр көрүүчэи орокуоттабакаа унүт шланганан төһө багдар ууну ыллааха сөбүн туһунан суруйбутум. Ону тэгэ саасын хаар уута кыратык эмэтик дагыны сүүрдөр сирдирээр тигиттөн, дулланан, хаарынан, кууллаах буорунан бөөтөк, намыһах бөһүлтэри оңорон, ууну калыктаахалта баһамлар оту ыларын чуолкай. Ордук кураан, сүт дьышларга сымлааһа, сырдыта албах буолан Ошоовр, ити мин эгэм 100 сылannahа өттүгэр ийиттээн мас нусуос оңорон хoduуһатын нүөлсүһүт. Онтон билигүн кыах, тизхижик дэлэй бөдө. Ону йдүөххэ, ысыыхха. Ошо сүрөх, ула эрэ наада. Бу уу нусуоһа атыыһанан хoduуһаны нүөлсүтүү туһунан элбэтик суруйдум, аһааһаасыйалаатым. Ошон сип албах дьон нусуос булдуммуттар. Ол эрээр, быһырыһын угут дьыл, өг буолан онтукаларыын туһамматтылар. Төрүт долгуйуман, санаарымакан. Аһара өг, угут дьылар уон сый баһарар-атаар биэрэ эмэ кылаһтар. Көннөрү саймаларга үрдүк, хордой сирдэр, алаастар кыгылы-лара үчүгэйдик үүмүттэрэ баар суол. Олору нүөлсүтүөххитиз өкүт биллэрдик эбиллэр чаччы. Ону тэнэ сүт-кураан дьылар сип биэр эргиллэххэтэр. Очотугар мин этэрим курдук хoduуһагытын нүөлсүтөн от барыу бастаххытаа мизэх махтана санаарыт. Онтон кураан сайын нүөлсүтүөххитиз, алжот оту баһар-гыт төрүт мөккүрө суох. Ону бойгонь бйлаарыһын.

ИЮЛИ ПОНОМАРЕВ.

Сага кинигэ

"БООТУР УУС АЧЧАБАРДАРА" КИНИГЭ СҮРЭХТЭНИИТЭ

Биһиги улууспутык кырдыаҕа Саха АССР оскуолаларын үтүөлүк учуутала, П.А. Ойуунускай аатынан Государственной биримийэ лауреата, Чурапчы улуусун Бочуоттаах граждана, Ада дойдун сэримин кыттыылааҕа Иван Михайлович Павлов "Боотур Уус Аччабардара" диэн сага кинигэтин сүрэхтэниитэ И.М. Павлов аатын сүтэр Чурапчы 2-с №-дээх орто оскуолатыгар кулун тутар 21 күнүгэр буолла.

Иван Михайлович 1964 сылтан Чурапчы дьоно Ада дойдун Улуу сэримин кыттыыларын үөрэтэн, элбэх баай матырыйаллы хомуйан, түмүн, буйууларын кэриэтир, үйэтир 17 сэрим кинигэтин, 6 араас тизмэр кинигэни баччагыттан таһаарда.

"Боотур Уус Аччабардара" кинигэ 50 экзэмплярынан "Сага олох" РИХ баччагыттан таһаарда. Кинигэ баччагыттан үлэстэ, матырыйал хомуйуугу, кинигэ тахсытыгар комолоспут кэһини И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатын дириэктэр Михаил Владимирович Дыгачовскай буолар. Кинигэни рецензиялаабыт

бу оскуола саха тылын, литературатын учуутала Екатерина Васильевна Иванова.

Бу дьонус кинигэ 4 түһүмэхтэн турар. Ол курдук: бастаан кинигэ баччагыттан история, иккис - кинигэ Сэбиэскэй кэмтэ, үһүс - Түөһү учаастага, төрдүс - ахтылар.

Кинигэ сүрэхтэниитин дириэктэри илгэр

кинигэ Аччабар кинигэтин олохтоохторун ахтылар, дьинтэх буолбут историческай чаччыларга олохторун суруллубутун билиэттэ. Кинигэ Аччабар кинигэтин урут кинигэ сирдээх-уоттаах, сүрдээх үлэни дьондордоох эгэ, кырдыаҕастар оролору батыһынара сылдьан үлэ уһуулаһа, элбэх үһүсүннэри, номохтору кэскиллэре

саҕалааһын эрэ, онон түйүлэр. Аччабартаах түрүттээхтэр сага улахан сорус кинигэ тахсытыгар үлэһиттэригэр баҕарабын", - диэн И.М. Павлов кырдыаҕастык ис сүрэхтэн тахсар этиһэрдээх үчүгэй тэрээһини ыстыллыбытыгар, кинигэ сүрэхтэниитин ыстыллыт оскуола коллективтар махтанна. Дьоро күнү хомусчуттар ансаамбыллара, оролор ырыалара, хоһоонноро кэриэтир.

Иван Михайлович билигин Манадаҕайга олорор. Төрөөбүт кинигэтин Болугур үлэни дьонун сүрдэтиһэ, үйэтиһэ 3 кинигэ үлэһит сылдьар "Дьон үйэтиһэ" - мин сыалым-соругум" диэн кинигэ. Кырдык, кырдыас саллаат, ветеран учуутал Чурапчы оройуонуттан Ада дойдун сэримин кыттыыт буолуулар, ханнык да ыраахаттаран толлубат үлэни дьонун үйэтиһэ туһунан да кэпсэммэт үлэни оҥордо. Улуус ветеранарын сэримин председатели М.Н. Матвеева Улуу Кыайы 70 сылын көрө Иван Михайлович урут таһаартарбыт кинигэлэри түмүн улахан, халыҥ тас-таах, үчүгэй полиграфическай хаачыстыбадаах кинигэ таһаартары туһунан Улуус Мунуулар депутаттарын Сэбиэтин председатели Василий Васильевич Гуляев кытта кэпсэти барбытын иһитиннэригин бары үөрэ иһиттибит. Кинигэ тахсыта бу улуус дьон-сэргэти Иван Михайловичка дьиргит махталбыт билиэтинэн буолуо ээ.

Наталия ЗАХАРОВА.

үлэри солбуйааччы Федора Васильевна Никифорова салайан ытта. Кинигэни билиэтиһэ Вера Аполлоновна Платонова "Боотур Уус Аччабардара" кинигэни сирдээх ырытан, бу кинигэ сэрим кэмтэр ааттыллы сирдээхтэр. Аччабар кинигэтин историктан үөрэттиһэ, олорон, үлэһит ааспыт дьонун үйэтиһэ улахан суолталаары билиэттэ. Тыһы, үлэ ветерана, хоту көһөрүлүү кыттыылааҕа Савелий Иванович Монастырев, Аччабар кинигэтин туһунан эрдэ "Сырдыгынан сыдыаар Сыланмат" (2012 с.), "Умнуулаах" (2013 с.), Клара Гаврильевна Макарова хомуйан оҥорбут кинигэлэригэр сырдатыллыбытын, сага

диэн Аччабар кинигэтин туһунан Николай Ильич уолна Константин Иванович Монастыревтар элбэх матырыйаллары архыпка үлэһит хомуйбуттарын билиэттэ. Кинигэ сүрэхтэниитэр саҕалаары үлэһит улуустаагы ветеранар сэримин председатели М.Н. Матвеева Матрена Николаевна, Түөһү учаастагы баһылыга Беляев Петр Николаевич, үлэ ветерана Монастырев Сергей Ильич уолна тыл эһиттэр.

Иван Михайлович тыл эһиттэр: "Аччабар кинигэтигэр кинигэни, хомуйааччы, бааһыатынан улууска инникилэр ахсааннарыгар кырсар ээ. Улууска билиэбит дьонноох, баай историялаах кинигэ. Бу оскуола урукку Аччабар сирдээхтэр турар. Сага кинигэ

СЭДЭХ ХААРТЫСКА

Дойдубар Чурапчыга ыыл буолан 7 сыл үлэһит олорбут кэмтэр Афанасий Кирикович Софронов кыратык билэри. Мэлдьи докуну суох, тилигирин сылдьар кини билиһиннээх. Ол кэмтэ мин оройуон хаһыатыгар 5 сыл үлэһит баран, дьинэ кэргэмминин Бүлүүгэ көспүтүм. Итиннэ үлэһит кэмтэр бу хаартысканы остоолор тардарыгар кумааҕы тарбын кытаран илдьэ сылдьыбын. Афанасий Кирикович Чурапчы улууна сайдыытыгар, чуоллап спорт сайдыытыгар "Спортивный Чурапчы" диэн ааттанылыгы улахан үтүөлээх кини. Ол иһин кинигэ кэриэтиһир, аатын үрдүктүк туталлар. Бу хаартысканы улуускут хаһыатыгар баччагыттан кэриэтиһир.

М.Н. ЗАХАРОВА, Дьонускай.

Хаартыска: Хатастан Афанасий Софронов, Николай Макаров, Николай Баранов хайытарды сылдьаллар. Сэрим кинигэлэри хал.

БИЛЭРИИ

Д.Д. Красильников аатынан Мунуулар орто оскуолата муус устар 5 күнүгэр 2014 сыл үбүлүгүнүн аһыттарыгар "ОСКУОЛА ОЛОҕУМ АРТЫҤА" кэлүөнэ көрсүһүүтүн тэрийэр.

ПРОГРАММА:

10ч - Регистратура.
Оскуола кэрүү, музейга сылдьып, оскуола үөрэ-маныларын кытта көрсүһүү.
11ч - Спортивный бырааһынык "Ор саас оонньуулар". Буолар сир: каток.
15ч - Г.Е. Скрабин аатынан Сыннылан кинигэ кэлүөнэ көрсүһүүтэ.

Тэрийэр хаһыатына.

Үөрэх-иити

ИЙЭ ТЫЛТАН ТИРЭНЭН, АНААРЫАХ ААН ДОЙДУНУ

Ханнык баҕарар омок үрдүк таһымга тахсарыгар иһиттибит ийэ тылтан, төрөөбүт тылтан тирээр. Чурапчы гимназиятыгар саха-английскай кафедра үлэтин уопутун тардары сылдьах республикатаагы иккис күнүгэр куурус буолан ааста. Манна саха тылын, төрүт култуура, английскай тыл учууталлара уонна библиотектардан кэлэн кыттыһы ыстылар. Кууруһу дириэктэри научнай үлэри солбуйааччы С.И. Илларионова иккис-саҕалаан, салайан ытта.

Бу кафедра 10 педагог биһир ситисэхтик үлэһиттэр. Кафедраны РФ уопсай үөрэхтэһиһин бочуоттаах учуутала Д.П. Куличкина салайар.

Биһиги учууталларбыт республика араас таһымнаах куюурустарыгар ситисэхтик кыттыһа. Быйыл английскай тыл учуутала Д.П. Куличкина республика учууталларга ыстыллыбыт дьаллыбай оонньуу "Профи учуутал" финалын кыттыһа, эдэр кыскалээх саха тылын учуутала С.Н. Гоголева регионнаагы "Эдэр учууталлар" куюурустарын кыайылыаҕа буолулар.

Учууталлар интегрированной уруок моделларын: "Артика хамсыыр харамайа" английскай тыл учуутала А.П. Матвеева, саха тылын учуутала Ф.Н. Болдовская, 10 «б» кылааска "Төрүт аһылык - доруобуйа тускула" И.С. Соловьева, С.Н. Гоголева, 7 «а» кылааска Н.А. Белобокская, В.Н. Семенов "Көмүс дордонтойута", 9 «а» кылааска Д.П. Куличкина үрдүк таһымнаахтык көрдөрдүлэр. Ону таһынан педагог - библиотекарь Т.Н. Козлова элбэх кылааска үлэһит туһунан уонна видео

Иккис күнүгэ кафедра научнай үлэһит туһунан английскай тыл учууталлара, "Научный үлэ", Учебнай-методическай үлэһит тэрийиһи маастар-кылааһы, кинигэ презентацийтын С.И. Илларионова салайан ытта. "Олоххо маһыһыгар олохторун сирдээх кинигэтигэр" диэн оскуола бырайыагынан (сал. Болдовская Ф.Н.) маастар - кылааһы саха тылын, төрүт култуура учууталлара, эбии үөрэхтэһиһин педагогтара кыттылар.

Олоххо педагогиканы кыһалар - Балаһытга ыалдыттары арчылаан, саха сиринэн аһах тутан көрүстүлэр. Бу духуобунас кинигэ салайааччыта Л.А. Пермякова балаһыттар кыһаһынан үлэһит билиһиннэрдэ "Күн Оркан" экспедиция лааһыт үлэһит түмүгүн тахсыбыт "Фольклор и краеведение" методическай пособиеларын туһунан салайааччы С.Н. Гоголева уонна оролор иһитиннэриһир. Лааһыт матырыйалларын республикатаагы "Энциклопедия замечательных людей" диэн куюурууска кыттан, Гоголева Оксана (11 кыл) - 1-кы, Крижановская Саргы (11 кыл), 2-с Доросеева Людэ (8 кыл) 3-с маһыһыттар кыһыттары туһунан үөрүүтээх сураһы иһиттэр. Уол орну иһин үлэһит куйуурутан, туту билиһитин буһатаран, астаан - үөһүтөн, ыалдыттары аһах тутууттар умуһуһу тутун буолла. "Арыһаана" фольклорнай ансаамбыл салайааччыта П.П. Смирнова ыалдыттарга оролор ырыаларын үөрөтө, хомусчут Е.М. Калачева хомуһу тардыһы кыталаннорун билиһиннэрдэ. Маастар-кылаастары фольклорнай ансаамбыл оролор, сага саҕалаан эрэр 5-с кылаас олоххо үөрүүтэһир.

фольклорнай куюурусу лауреаттара "Арыһаана" уонна "Төлө" үтүкү бөлөһү аан дойдугаагы "Маскарад искусств" фестивалыга кытта бардылар. "Кэрэ" хомусчуттар ансаамбыллара Тааттар регионнаагы куюурууска маннайы сүрэхтэһиһир буолла.

Бу куурууска үөрэхтэһиһин сайыһыгар уонна учууталлар идаларын үрдэти иһиттут саха тылын, литературатын, төрүт култуура кытта кафедраны ситисэхтэһир, доцент, Россия үтүөлүк учуутала, РСФСР норуотун үөрэхтэһиһин туйгуна Василий Романовна Шипилина уонна английскай тыл кафедратын ситисэхтэһир, Саха Республикаһын үтүөлүк учуутала, РФ норуотун үөрэхтэһиһин туйгуна, доцент Вера Дмитриевна Семёнова учууталларга "ФГОСТ" ирдэбиллэр эһиттэһир аһыт уруотар" диэн тизмэр лекциялары аахтылар, уруоттары ырыттылар.

Төрөөбүт тыл тирэнэн, орну омок тылыгар үөрэти, уһуу үтүө түмүктээх, ситисэхтэһир буоларын бу кафедра 8 сылаах үлэһит умуһуһун көрбүтүгэр симиһир кыттыһахтара билиэттэһир. Ол курдук, ааспыт үөрэх дьыһыгар кафедра үлэһит уопутун кэһиһир, сырдатар 3 кыһытты таһаарытын бэриэ ситисэхтэһир. Республика английскай тыл учууталларын фундаментаһы куюурустарыгар Д.П. Куличкина, И.С. Соловьева, Н.А. Белобокская, А.П. Матвеева бэйэлэрин уопуттарын тардыһыт ыһырыһыттылар.

Ити курдук саха-английскай кафедра биһир ситисэхтэһир, аһыттыһа, аһыттыһа, аһыттыһа.

К сведению жителей Чурапчинского района!

Сегодня на тушение лесных пожаров тратятся огромные по масштабам современной России средства. В самые "горячие" месяцы практически все организации лесной сферы перекладывают на борьбу с пожарами и вынужденно оставляют все остальные дела. Казалось бы, что тут можно сделать, ведь стихийные пожары мало зависят от воли человека? Однако это не совсем так. Дело в том, что именно нашей республике в 2013 году человек становится причиной 8 из 10 случаев лесных пожаров. Именно неосторожность людей является причиной, которую надо бороться с неосторожностью людей, а значит, и первую очередь.

Самая распространенная причина возникновения природного пожара - травяные палы. Травяные палы быстро распространяются, особенно в ветреные дни, и остановить их очень сложно. Иногда траву поджигают специально - из баловства, иногда из-за неосторожности при возведении сооружений, что может привести к возникновению не только лесного пожара, но и пожара в населенном пункте.

Еще одним из основных потенциальных источников природных пожаров является непотушенный костер. Нередко природный пожар разгорается в результате сжигания вблизи лесных массивов собранной старья, опилок, непотушенной сигареты или спички, тлеющей палки после выстрела, масляной тряпки или ветоши, стеклянной бутылки, преломляющей лучи солнечного света, искры из глушителя транспортного средства. В ряде случаев природного пожара становится следствием умышленного поджога, техногенной аварии или удара молнии.

Даже небольшой огонь, быстро распространяется по траве, выходит из-под контроля, разгорается и начинает уничтожать все на своем пути. Загораются хворост, валежник, сухостой, вспыхивают кусты можжевельника, молодые елочки и сосенки, выгорают ягодники, повреждаются стволы деревьев - это лесной низовой (надземный) пожар. Высота пламени такого пожара может достигнуть 2 метра. В ветреную погоду от низового пожара нередко летит огромное количество искр, огонь быстро перебрасывается на низко опущенные ветви низкорослых елей и может подняться до самых вершин деревьев. Так начинается верховой (поверхностный) пожар - самый страшный и труднотушимый, охватывающий громадные территории и распространяющийся со скоростью до 50 км/ч.

Природные пожары еще бывают торфяными (подземными). Торфяные пожары возникают на осушенных или естественных торфяных болотах. Они характеризуются длительным тлением торфа и возникновением сильного задымления воздуха. Торф - легко воспламеняющийся материал, поэтому такие пожары очень опасны.

Что делать, чтобы не допустить лесной пожар?

Чтобы избежать возникновения пожаров, необходимо соблюдать правила поведения в лесу. При посещении лесов запрещается:

- бросать в лесу горящие спички, окурки, тлеющие тряпки;
- разводить костер в густых зарослях и хвойном молодняке, под низкорослыми кронами деревьев, рядом со складами древесины, торфа, непосредственной близости жилого массива;
- оставлять в лесу самовозгораемый материал: тряпки и ветошь, пропитанные маслом или бензином, стеклянную тару и посуду, которая в солнечную погоду может сфокусировать солнечный луч и воспламенить сухую растительность;
- выжигать сухую траву на лесных полянах, в садах, на полянах, под деревьями;
- подрывать камыши;
- разводить костер с помощью легко воспламеняющихся жидкостей или в ветреную погоду;
- оставлять костер без присмотра или непотушенным после похода или стоянки.

Если в конкретной местности введен особый противопожарный режим, категорически запрещается посещение лесов до его отмены.

С.Д. КАРАТАЕВ,

начальник ОНД Чурапчинского района майор внутренней службы.

Оскула олобо

Аастыт идиэлэрэ Д.Д.Красильников аатынан Мугудай орто оскулатыгар 1-4 кылас үөрөнөөччилэрээр биридчилээн бастылар. Ийин хабылыкка күрэхтэни буолан ааста. Бу күрэхтэни 4-с кылас үөрөнөөччигэ Айгала Васильева "Өбүгэ дьонун оонньуута" - хабылык" бырайыагыгар чорчотунан ыстыаһына.

Төрөөһүн "Дьүлүсүбүл" куруһуом салайааччыта А.Ф. Ноговицына саха омул үтүө үлэһитин аал уотун оттон, арыылаах саламаатынан, алаадынан аях тутан, алгыс эгэс сабыла-

лык түмүгэ таарыста. Сахалык огуол оонньууларыгар ийилик сүүмэрдэһит хамаандатын чилиэнэрэ А.С.Сивцева, Н.Е.Захарова судуйалааннар кыйылыаары быһаардылар. Кыртыттарга Айгала Захарова (4-с кыл) - 1 мөккүт, Айсена Максимова (3-с кыл) - 2-с мөккүт, Манна Слепцова (4-с кыл) - 3-с мөккүтүн ыстылар. Уолттарга кыйылыаарынан буолтулар: Алесна Яковлева (3-с кыл), Тимот Телстоухов (2-с кыл), Дуулуур Сивцев (2-с кыл), "Каскылгах оонньочу" дьонун ааты ыстылар: Дарина Телсто-

ӨБҮГЭМ ДЬОНУН ООНЬУУТА — ХАБЫЛЫК

аа. Оскула библотекара Т.Г. Макарова сахалык огуол оонньуута сайдар кэскилин презентациянан билиһиннэрдэ.

Хабылыкка күрэхтэни олус талкааһыннаахтык 3 түһүмүгүнэн ыстыаһына. Оонньуох барылаах барыта 17 кыас, 9 уул сүр кылыһына. Түһүмүк аайы биридэл бирид кыйылыаах тахсан иста. Ол аайы хотторуу жомолто, кыйылы үөрүүгө күрэхтэнини өсө сытырхатан бирид. Ким ийигэс тарбахтаар, хапсадай туттууулаага кэстэн иста. Туох барыта түмүктээн, бүтөр уһуктаары курдук хабы-

уова (3-с кыл), Родион Дьяконов (4-с кыл).

Кыйылыаахтар хабылык туһунан тэмнээн доһуһуолланан мэтээлини, дитиомунан парарадалаһылар.

Эт-хаан эриччиһигин, кут-сүр хомуллуутун хаачыһыан кэлбит өбүгэбит төрүт оонньуута - хабылык оонньокор түһүмүгө кинээт иста, Аан дойду арда аартыһынан ыһаа ырааттыт.

Прасковья СИВЦЕВА,
прессе-книг чилиэнэ, төрөһүт,
Мугудай.

ПОЛОЖЕНИЕ

республиканского конкурса юной музыки памяти

мелодиста Николая Сибирякова

"АЙЫН ТЫННЫН ААТЫГАР", в рамках приуроченной к году Культуры РФ, год Арктики РС (Я) и годом благоустройства Чурапчинского улуса

Время проведения: 3-4 апреля, 2014 г.

Место проведения: АУ ЦК "Айыһы".

Организаторы: МБУ "Центр досуга им. А.А.Сивцева", МО "Сылайский наслег", АУ ЦК "Айыһы". Автор проекта - И.И.Белен.

Цели и задачи:
- Укрепление памяти и имени Николая Сибирякова.

- Популяризация и распространение юной музыки.

Участники:

Победители творчества мелодиста Николая Сибирякова и

исполнители юной музыки:

- Отдельные исполнители и вокальные группы детей школьного возраста (старше 10 лет);

- Отдельные исполнительные подгруппы (баны);

- Вокально-инструментальные группы.

Основные требования конкурса:

- Приглашают участие певцы, любители и отдельные исполнители юной музыки (соло, вокальные группы);

- Возрастное ограничение: старше 10 лет.

Конкурс проводится в 2 этапа:

- Отдельные исполнители и вокальные группы детей школьного возраста старше 10 лет;

- Отдельные исполнители и вокально-инструментальные группы старше 18 лет.

Требования к участникам: Каждый участник исполняет 2 песни:

- Исполнение авторской песни Николая Сибирякова;

- Исполнение любой песни на якутском и русском языках при помощи музыкального сопровождения (ВИА, гитара, балет или другие инструменты).

ПРОГРАММА:

3 апреля: 14.00 ч. - День, при-

езда участников. Регистрация и репетиция.

4 апреля 09.00 ч. - регистрация;

10.30 ч. - 12.30 ч. - репетиция;

13.00 ч. - конкурс соул;

19.30 ч. - гала-концерт, награждение;

Критерии оценки:

- Исполнительское мастерство;

- Сценический костюм;

- Живое музыкальное сопровождение;

- Мастерство исполнения на гитаре.

Награждение:

- Всем участникам выдается сертификат об участии, лучшим присваиваются звания лауреатов, дипломантов трех степеней, победителей "Гран-при", вручаются ценные призы.

Организационный взнос направляется на изготовление сертификатов и дипломов.

- Отдельные исполнители и вокально-инструментальные группы детей школьного возраста - 500 руб.

- Отдельные исполнители и вокально-инструментальные группы старше 18 лет - 1000 руб.

Транспортные расходы и питание за счет участников.

Справки по телефону:
- 8-914-298-06-75 Петр Николаевич Белен - автор проекта.

- 8(41151)41-510 Управление культуры; 8(41151)41-812 ИМЦ.

- 8(41151)23-386 МБУ "Центр досуга им. А.А.Сивцева".

Организаторы конкурса.

ИЗВЕЩЕНИЕ

о проведении открытого аукциона по продаже права на заключение договоров аренды земельных участков

Комитет по управлению муниципальным имуществом МО "Чурапчинский улус (район)" проводит аукцион, открытый по составу участников по продаже права на заключение договоров аренды земельных участков, государственных территорий МО "Соловьевский наслег", МО "Хадарский наслег", МО "Сылайский наслег", МО "Ожундуский наслег", МО "Чурапчинский наслег".

Организатор аукциона: КУМИ МО "Чурапчинский улус (район)", 678670, с. Чурапча, ул. Ленина, д. 41, телефон (841151) 41-986 E-mail: kumichurap@mail.ru

Основание для проведения аукциона: заявки МО "Соловьевский наслег", МО "Хадарский наслег", МО "Сылайский наслег", МО "Ожундуский наслег", МО "Чурапчинский наслег".

Дата, время и место проведения аукциона - аукцион состоится 23.04.2014 года в 14:00 часов по адресу: 678670, с. Чурапча, ул. Ленина, д. 41. Регистрация участников торгов - в 13 часов 50 минут в актовом зале.

На аукцион по продаже права на заключение договоров аренды предоставляются:

ЛОТЫ:

1. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:486 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

2. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:487 под приусадебный участок, начальная цена 14 500 рублей, Шаг 725 рублей, Задаток 2900 рублей.

3. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:488 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

4. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:489 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

5. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:490 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

6. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:491 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

7. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:492 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

8. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:493 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

9. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:494 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

10. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:495 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

11. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:496 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

12. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:497 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

13. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:498 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

14. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:499 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

15. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:500 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

16. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:501 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

17. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:502 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

18. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:503 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

19. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:504 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

20. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:505 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

21. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:506 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

22. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:507 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

23. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:508 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

24. Земельный участок, находящийся по адресу: Чурапчинский улус (район), Соловьевский наслег, с.Мырыла, ул. Чаранская, д.1, общая площадь 2529кв.м, кадастровый номер 14:33:010001:509 под приусадебный участок, начальная цена 14 800 рублей, Шаг 740 рублей, Задаток 2960 рублей.

